

Пилипюк Лариса

кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцького національного технічного університету,
м. Луцьк, Україна
ORCID: 0000-0003-4270-3436,
e-mail: lara.doc.18@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-МАГІСТРІВ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування перекладацької компетентності у студентів-магістрів. Розглядається проблема визначення перекладу крізь призму вітчизняних та зарубіжних досліджень, види перекладу та їх функціональне навантаження. Визначено мету навчання у технічному вузі, складові компоненти перекладацької компетенції, критерії якості перекладу, що зумовлюють наявність у студента мовної та мовленнєвої компетенцій. Дослідження проблеми формування перекладацької компетентності зумовлює звернення до практичного досвіду організації цього процесу. У роботі проаналізовано особливості навчання магістрів з перекладу науково-технічної літератури: завдання курсу; зміст дисципліни, що збагачує уявлення студентів про стан мови науки; форми атестації за підсумками освоєння дисципліни. У статті окреслено роль самостійної роботи магістрів, яка визначає успішність оволодіння перекладацькими навичками та розширення кругозору; формує вміння та навички самоосвіти, які зумовлюють вирішення поставлених викладачем завдань на якісно іншому рівні. Увага акцентована на специфіці використання перекладацьких трансформацій як аспектів перекладу на словотвірному, морфологічному та синтаксичному мовних рівнях.

Ключові слова: перекладацька компетенція, наукова література, письмовий переклад, самостійна робота

Постановка проблеми. Практико-орієнтовані цілі оволодіння мовою як засобом спілкування – професійного, ділового і побутового виходять на перший план при навчанні іноземних мов. Переклад використовується як засіб навчання для пояснення значення лексичних одиниць, граматичних правил, контролю розуміння студентами прочитаних текстів тощо. На наш погляд, цього недостатньо, оскільки переклад як засіб навчання має надзвичайно високий потенціал, а навички перекладу затребувані в різних сферах людського життя. Незаперечним фактом є і підвищення попиту на фахівців з компетенцією іншомовної міжкультурної комунікації у сфері професійної, науково-технічної комунікації. У сучасному глобальному світі фахівець в будь-якій галузі знання повинен не тільки читати, але й перекладати робочі документи, подекуди бути перекладачем на зустрічах із зарубіжними

партнерами. Формуванню перекладацьких навичок в магістратурі необхідно приділяти особливу увагу.

Сьогодні магістратура для багатьох стає першим ступенем майбутньої наукової кар'єри. Магістри активно публікують статті, що містять результати наукових досліджень. Тож, випускники магістратури повинні володіти навичками перекладу як для готовності здійснення професійної діяльності в сучасних умовах, так і для продовження навчання в аспірантурі. Водночас необхідно зважати на те, що метою навчання перекладу в магістратурі нелінгвістичних напрямів є не підготовка професійних перекладачів, а збагачення професійних компетенцій магістрів і підвищення рівня практичного володіння всіма аспектами іноземної мови, що вивчається.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Граматичний аспект перекладу традиційно привертає увагу фахівців з теорії та практики навчання перекладу. Це пов'язано з тим, що в галузі граматики як добре формалізованої мовної системи, можна встановити регулярні міжмовні відповідності, що пояснює, з одного боку, гарний розвиток граматичних аспектів перекладу, з іншого боку, перспектив їх подальшого розвитку. Переклад є предметом дослідницьких робіт багатьох сучасних вчених, серед яких: О. В. Дудіна, О. В. Стрельченко, І. В. Корунець, І. В. Литвин, О. В. Ребрій, М. С. Зарицький. Науковці використовують положення лінгвістики для обґрунтування теорії та практики перекладу, проте специфіку використання перекладацьких трансформацій як аспектів перекладу та особливості перекладу граматичних категорій з англійської на українську мову недостатньо досліджено.

Мета статті – проаналізувати особливості організації навчання магістрів щодо перекладу наукової, ділової, технічної літератури на прикладі дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» галузі знань «Прикладне матеріалознавство», що реалізується в ЛНТУ; визначити конкретні перетворення перекладу та особливості перекладу граматичних категорій з англійської мови на українську; теми і напрями, що визначають ефективність формування перекладацької компетенції студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З оглядом на зростання обсягу інформації та її стрімкі оновлення в усіх сферах знань, виробничій та науковій діяльності, відповідно збільшується кількість спеціальних термінів. Мова, як живий організм, постійно змінюється, його соціальна природа привертає увагу філологів і фахівців в різних сферах діяльності. Тому студентам технічних ЗВО пропонуються такі дисципліни, як «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Ділова іноземна мова», «Business Communication», «Business English» та інші. За допомогою цих дисциплін майбутній фахівець повинен оволодіти такими професійними компетенціями: навчитися володіти комунікацією в усній та письмовій формах українською та іноземною мовами, використовуючи базову загальнонавчальну лексику та спеціальну термінологію іноземною мовою; оволодіти навичками підготовки презентації іноземною мовою з використанням спеціальної термінології, підготовки доповіді іноземною мовою за фахом; читати, розуміти, аналізувати як навчальні тексти за фахом, так і професійні тексти в оригіналі.

Важливу роль відіграє аналітичне мислення майбутнього фахівця, який має базові знання в професійній сфері і повинен вміти визначати комунікативно-прагматичні завдання іншомовного вихідного тексту. Для студента необхідно навчитися узагальнювати та аналізувати отриману інформацію; вміти визначати фрагменти перекладу і спеціальні терміни, які стосуються різних сфер науки. У процесі навчання викладач не тільки акцентує увагу студентів на особливостях професійного тексту, але й підказує, як проаналізувати лексико-граматичні моменти, що зустрічаються в текстах за фахом.

Іноземна мова дає можливість отримати нові знання, виконати творчі завдання, поповнити словниковий запас, розширити лінгвістичні навички та їх використання в різних сферах. Основна мета навчання магістрів– досягнути рівня практичного володіння іноземною мовою, що дозволить використовувати її в майбутній професійній діяльності та науковій роботі, а також у повсякденному та професійному спілкуванні. Спеціаліст, який володіє магістерським ступенем, повинен володіти методологією наукової творчості, новітніми інформаційними технологіями, різноманітними методами отримання, обробки та фіксації наукової інформації. Як підсумок, студент має знати правила складання та оформлення науково-технічної документації, наукових звітів, доповідей і статей; правила перекладу граматичних конструкцій; володіти діловою та науковою термінологією.

Студент повинен володіти різними видами читання адаптованої та оригінальної літератури; брати участь у дискусіях, бесідах; виступати з повідомленням за профілем своєї наукової спеціальності/теми; складати анотації, реферати, тези.

У теоретичному вимірі важливою складовою навчального процесу постає вивчення студентами процесу перекладу (переклад специфічних конструкцій, використання словників у процесі перекладу, комп'ютерний переклад, редагування перекладу) та граматичних проблем еквівалентності (пасивний стан і його переклад українською мовою, передача модальності, інфінітивів та інфінітивні звороти, прикметникові звороти, герундій).

Розвиток самостійності має важливе значення у процесі реалізації ОП. Самостійна робота магістрів сприяє оволодінню перекладацької компетенції. Студенти шукають різні джерела інформації, здійснюють їх класифікацію, аналізують відібрані/рекомендовані наукові праці. Самостійна робота в різних організаційних формах (індивідуально, в парах, в невеликих групах та ін.) є ефективним засобом навчання, засобом формування активності студентів, сприяє формуванню інтересу до самостійного отримання знань.

Досвід роботи засвідчує, що навчання магістрів у режимі самостійної роботи визначає вирішення завдань на якісно іншому рівні. Це сприяє підвищенню мотивації вивчення іноземної мови та формування професійних інтересів, системному мисленню студентів, володінню навичками спілкування, індивідуального і спільного прийняття рішень.

Невелика кількість аудиторних годин, що відводиться на вивчення іноземної мови в магістратурі, підвищує вагомість самостійної роботи в освітньому процесі і робить особливо актуальним створення пакету завдань,

виконання яких вимагає використання персонального комп'ютера (Google Classroom, Moodle).

Основний зміст самостійної роботи з використанням інформаційних технологій в магістратурі – це виконання різноманітних завдань, пов'язаних з пошуком інформації в Інтернеті. Магістри повинні вміти використовувати матеріали спеціальних вебсайтів для самостійної підготовки презентацій іноземною мовою. Одним із видів завдань є КПЗ (комплексне практичне індивідуальне завдання): індивідуальне читання текстів та статей за фахом, розуміння і грамотне отримання професійної інформації; підготовка презентацій іноземною мовою на задану тематику.

Для виконання завдань з індивідуального читання магістрам необхідно підібрати відповідний обсяг текстів безпосередньо за своєю спеціальністю. Це повинні бути наукові статті, написані носіями досліджуваної мови і видані протягом останнього десятиліття. Правильність виконаного перекладу вказує на те, що магістр добре володіє граматикою, термінологією, чітко представляє зміст наукового тексту.

Тексти, запропоновані для перекладу, повинні змінюватись за ступенем складності та підбиратись з урахуванням рівня володіння іноземною мовою як навчальної групи в цілому, так і окремих її представників. Студенти читають оригінальні статті за основною спеціальністю (або науково-популярні) рідною чи іноземною мовою, а потім передають основний зміст прочитаного іншою мовою. Така робота може відбуватися індивідуально, в парах, або в групах. Викладач стежить за перекладом, звертає увагу студентів на складні граматичні конструкції, фразеологію, стильові характеристики текстів оригіналу та перекладу.

Вправи на адаптивне транскодування є корисними для навчання навичкам перефразування, використання синонімів, застосування лексичних заміन та описового перекладу. Адаптивне транскодування – інформація, що міститься в оригінальному тексті, трансформується та адаптується відповідно до поставлених завдань (Naimushin, 2002). Такі завдання є ефективними для вивчення іноземної мови.

На думку М.Зарицького (2004), якість письмового перекладу з іноземної мови на рідну визначається певними критеріями: точність, як відповідність змісту оригінального і перекладеного тексту, прозорість, як сприйняття перекладеного матеріалу як тексту, написаного з урахуванням норм і правил правопису. Повноцінний переклад передбачає здатність перекладача глибоко проникати в зміст повідомлення. Це неможливо без наявності мовної та мовленнєвої компетенцій.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Переклад наукової, технічної, ділової літератури є важливою складовою професійно-орієнтованого навчання та відіграє основну роль у формуванні перекладацької компетенції сучасних студентів-магістрів. Використання перекладу як одного із видів зіставного вивчення систем рідної та іноземної мов, за нашим переконанням, допомагає підвищити якість навчання іноземним мовам в магістратурі будь-яких напрямів. Наявність перекладацьких аспектів у програмі навчання іноземних мов у магістратурі є необхідною умовою

забезпечення конкурентоспроможності випускників на сучасному етапі. Забезпечення достатньої кількості кредитних годин для вивчення дисциплін спеціалізації є вирішальним чинником якісної освіти майбутніх технічних перекладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Naimushin, B. (2002). Translation in Foreign Language Teaching: The Fifth Skill. *Modern English Teacher*. Vol.11, No 4, pp. 46–49.

Зарицький, М. (2004). *Переклад: створення та редагування*: Посібник. Київ: Парламентське вид-во. 120 с.

Дудіна, О. (2019). Передумови розвитку магістерської підготовки з технічного перекладу в Україні. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 174, сс. 238–242.

Стрельченко, О. (2014). Застосування інтерактивних технологій у формуванні комунікативної іншомовної компетентності студентів університетів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 128, сс. 589–594.

Корунець, І. (2008). *Вступ до перекладознавства*: підручник. Вінниця: Нова Книга. 512 с.

Литвин, І. (2013). *Перекладознавство: навч. посібник*. Черкаси: Видавництво Ю. А. Чабаненко. 288 с.

An ELT Notebook. A collection of articles on EFL methodology for teachers at all levels of experience. An ELT Glossary: Test–Teach–Test. URL: <http://eltnotebook.blogspot.com/2016/04/an-eltglossary-test-teach-test.html> (дата звернення 27.01.2024).

Bowen, T. Teaching approaches: task-based learning. URL: <http://www.onestopenglish.com/methodology/methodology/teaching-approaches/teachingapproaches-task-based-learning/146502.article> (дата звернення 26.01.2024).

Beare, K. How to Use Google Translate to Teach English. URL: http://esl.about.com/od/modernteachingtechniques/a/teach_english_google_translate.htm (дата звернення 28.01.2024).

REFERENCES

Naimushin, B. (2002). Translation in Foreign Language Teaching: The Fifth Skill. *Modern English Teacher*. Vol.11, No 4, pp. 46–49.

Zarytskyi, M. (2004). *Pereklad: stvorennia ta redahuvannia: posibnyk* [Translation: Creating and Editing: a Guide.]. Kyiv: Parlamentske vyd-vo. 120 s. [in Ukrainian]

Dudina, O. (2019). Peredumovy rozvytku mahisterskoi pidhotovky z tekhnichnoho perekladu v Ukraini [Prerequisites for the Development of Master's Training in Technical Translation in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 174, ss. 238–242. [in Ukrainian]

Strelchenko, O. (2014). Zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii u formuvanni komunikatyvnoi inshomovnoi kompetentnosti studentiv universytetiv [The Use of

Interactive Technologies in the Development of Communicative Foreign Language Competence of University Students]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 128, ss. 589–594. [in Ukrainian]

Korunets, I. (2008). *Vstup do perekladoznavstva: pidruchnyk* [Introduction to Translation Studies: a Textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha. 512 s. [in Ukrainian]

Lytvyn, I. (2013). *Perekladoznavstvo: navch. posibnyk* [Translation Studies: a textbook]. Cherkasy: Vydavnytstvo Yu. A. Chabanenko. 288 s. [in Ukrainian]

An ELT Notebook. A Collection of Articles on EFL Methodology for Teachers at All Levels of Experience. An ELT Glossary: Test–Teach–Test. URL: <http://eltnotebook.blogspot.com/2016/04/an-eltglossary-test-teach-test.html> (data zvernennia 27.01.2024).

Bowen, T. *Teaching Approaches: Task-based Learning*. URL: <http://www.onestopenglish.com/methodology/methodology/teaching-approaches/teachingapproaches-task-based-learning/146502.article> (data zvernennia 27.01.2024).

Beare, K. *How to Use Google Translate to Teach English*. URL: http://esl.about.com/od/modernteachingtechniques/a/teach_english_google_translate.htm (data zvernennia 28.01.2024).

FORMATION OF TRANSLATION COMPETENCE FOR MASTER'S STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Larysa Pylypiuk

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Foreign and Ukrainian Philology Department,
Lutsk National Technical University,
Lutsk, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4270-3436,
e-mail: lara.doc.18@gmail.com

Abstract. The article deals with the problem of formation of translation competence among master students. The problem of definition of translation in the context of Ukrainian and foreign studies, types of translation and their functional load is considered. The purpose of studying in a technical university, components of translation competence, criteria of translation quality, which determine the student's language and speech competencies were determined. The study of the problem of forming translation competence leads to an appeal to the practical experience of organizing this process. The article considers the peculiarities of master's training in translation of scientific and technical literature: tasks of the course; content of the discipline, enriching students' ideas about the state of the language of science; forms of certification based on the results of the study of the discipline. The article outlines the role of independent work of masters, which determines the success of mastering translation skills and expanding the horizons; forms the skills and skills of self-education, which determine the solution of tasks set by the teacher at a qualitatively different level. Attention is focused on the specifics of the use of translation

transformations as aspects of translation at the verbal, morphological and syntactic language levels. Translation of scientific, technical, business literature is an important component of professional-oriented training and plays a key role in forming the translation competence of modern master students. The presence of translation aspects in the program of studying foreign languages in the master's degree is a prerequisite for ensuring the competitiveness of graduates at the present stage. Providing enough credit hours to study specialization disciplines is a crucial factor in the quality education of future technical translators.

Keywords: translation competence, scientific literature, translation, independent work.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2024р.